

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE Nr. DCC57/2023
din 04.05.2023

**de inadmisibilitate a sesizării nr. 126a/2023
privind controlul constituționalității Hotărârii
Parlamentului nr. 92 din 27 aprilie 2023 privind
declararea vacanței unui mandat de deputat în
Parlament**

Publicat : 30.05.2023 în MONITORUL OFICIAL Nr. 179-181 art. 88 Data intrării în vigoare

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Nicolae ROȘCA, *Președinte*,

dnei Liuba ȘOVA,

dlui Serghei ȚURCAN,

dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,

cu participarea dlui Marcel Lupu, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 2 mai 2023,

Examinând admisibilitatea sesizării menționate,

Având în vedere actele și lucrările dosarului,

Deliberând la 4 mai 2023, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 2 mai 2023, în baza articolelor 135 alin.(1) lit.a) din Constituție, 25 lit.g) din Legea nr.317 din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin.(1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale nr.502 din 16 iunie 1995, de dna Reghina Apostolova, dna Marina Tauber, dl Denis Ulanov, dl Vadim Fotescu și dl Petru Jardan.

2. Autorii sesizării îi solicită Curții să verifice constituționalitatea Hotărârii Parlamentului nr.92 din 27 aprilie 2023 privind declararea vacanței unui mandat de deputat în Parlament.

ÎN FAPT

3. Prin sentința Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, din 21 iunie 2017, dl Ilan Șor a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunilor prevăzute de articolele 196 alin.(4) și 243 alin.(3) lit.b) din Codul penal și i-a fost aplicată pedeapsa închisorii pe un termen de șapte ani și șase luni.

4. În cadrul alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021, dl Ilan Șor a fost ales în calitate de deputat în Parlamentul Republicii Moldova.

5. Ulterior, ca urmare a examinării apelurilor formulate împotriva sentinței Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, din 21 iunie 2017, Curtea de Apel Chișinău a pronunțat, la 13 aprilie 2023, o decizie prin care dl Ilan Șor a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunilor de escrocherie și spălarea banilor în proporții deosebit de mari, fiind condamnat la pedeapsa închisorii pe un termen de 15 ani, cu executarea pedepsei în penitenciar de tip închis.

6. La 27 aprilie 2023, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Hotărârea nr.92 privind declararea vacanței unui mandat de deputat în Parlament.

7. Prin această Hotărâre, Parlamentul a luat act de Decizia (dispozitivul) Curții de Apel Chișinău din 13 aprilie 2023, pronunțată în privința dlui Ilan Șor, deputat.

8. De asemenea, Parlamentul a constatat încetarea de drept a mandatului dlui Ilan Șor și a declarat vacant un mandat de deputat în Parlament, care aparține Partidului politic „Șor”.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

9. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1

Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 6

Separția și colaborarea puterilor

„În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.”

Articolul 20

Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi accesul la justiție.”

Articolul 21

Prezumția nevinovăției

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată pînă cînd vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

Articolul 38

Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

„(1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți pînă în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcând cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.

(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.”

Articolul 63

Durata mandatului

„(1) Parlamentul este ales pentru un mandat de 4 ani, care poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau de catastrofă.

[...]”

Articolul 68

Mandatul reprezentativ

„(1) În exercitarea mandatului, deputații sunt în serviciul poporului.

(2) Orice mandat imperativ este nul.”

Articolul 69

Mandatul deputaților

„(1) Deputații intră în exercițiul mandatului sub condiția validării.

(2) Calitatea de deputat încetează la data întrunirii legale a Parlamentului nou ales, în caz de demisie, de ridicare a mandatului, de incompatibilitate sau de deces.”

Articolul 120

Caracterul obligatoriu al sentințelor și al altor hotărâri judecătorești definitive

„Este obligatorie respectarea sentințelor și a altor hotărâri definitive ale instanțelor judecătorești, precum și colaborarea solicitată de acestea în timpul procesului, al executării sentințelor și a altor hotărâri judecătorești definitive.”

10. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, adoptat prin Legea nr.122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 466

Rămânerea definitivă a hotărârii instanței de judecată și punerea ei în executare

„(1) Hotărârea instanței de judecată într-o cauză penală devine executorie la data când a rămas definitivă.

[...]

(3) Hotărârile instanței de apel rămân definitive la data pronunțării deciziei în apel.

[...].”

Articolul 467

Caracterul obligatoriu al hotărârilor judecătorești definitive și al ordonanțelor procurorului privind încetarea urmăririi penale

„(1) Hotărârile judecătorești definitive și ordonanțele procurorului privind încetarea urmăririi penale sînt obligatorii pentru toate persoanele fizice și juridice din țară și au putere executorie pe întregul teritoriu al Republicii Moldova.

[...].”

11. Prevederile relevante ale Codului electoral, adoptat prin Legea nr.325 din 8 decembrie 2022, sunt următoarele:

Articolul 16

Restricții privind exercitarea drepturilor electorale

„[...]

(2) Nu pot fi alese:

[...]

c) persoanele care sunt condamnate la închisoare (privațiune de libertate) prin hotărâre judecătorească definitivă, precum și persoanele care au antecedente penale nestinse pentru infracțiuni săvârșite cu intenție. Organele electorale sunt informate despre existența antecedentelor penale de către organele Ministerului Afacerilor Interne și/sau de către Autoritatea Națională de Integritate;

[...].”

12. Prevederile Hotărârii Parlamentului nr.92 din 27 aprilie 2023 privind declararea vacanței unui mandat de deputat în Parlament sunt următoarele:

„În temeiul art.69 alin.(2) și art.120 din Constituția Republicii Moldova, precum și al art.2 alin.(7) din Legea nr.39/1994 despre statutul deputatului în Parlament,

Parlamentul adoptă prezenta hotărâre.

Art.1. - Se ia act de Decizia (dispozitivul) Curții de Apel Chișinău din data de 13 aprilie 2023, pronunțată în privința deputatului în Parlament Ilan ȘOR, prin care acesta a fost recunoscut vinovat de săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art.190 alin.(5) și art.243 alin.(3) lit.b) din Codul penal nr.985/2002, fiind condamnat la pedeapsa cu închisoare pe un termen de 15 (cincisprezece) ani, cu executarea pedepsei în penitenciar de tip închis.

Art.2. - Se constată încetarea de drept a mandatului de deputat în Parlament al domnului Ilan ȘOR.

Art.3. - Se declară vacant un mandat de deputat în Parlament, care aparține Partidului Politic "Șor".

Art.4. - Prezenta hotărâre intră în vigoare la data adoptării.

[...].”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorilor sesizării

13. Autorii consideră că Parlamentul a adoptat Hotărârea contestată fără a avea vreo bază legală. De asemenea, autorii consideră că Parlamentul a aplicat în mod eronat Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 20 ianuarie 2015 pentru interpretarea articolului 1 alin.(3) combinat cu articolele 69 și 70 din Constituție, în care s-a menționat că, în cazul condamnării pentru infracțiuni săvârșite cu intenție și/sau condamnării la închisoare (privațiune de libertate) prin hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă, deputatul se află în stare de ineligibilitate, fiind incompatibil cu calitatea de deputat, mandatul acestuia încetând de drept. De altfel, în privința dlui Ilan Șor nu a fost pronunțată vreo hotărâre

irevocabilă de condamnare, Decizia Curții de Apel Chișinău având doar un caracter definitiv, putând fi contestată la Curtea Supremă de Justiție.

14. Potrivit autorilor, prin Decizia Curții de Apel Chișinău nu i-a fost aplicată interdicția de a ocupa funcții publice sau de demnitate publică. În eventualitatea în care Curtea Supremă de Justiție va casa Decizia Curții de Apel Chișinău, mandatul său nu va putea fi restabilit. În acest sens, autorii consideră că se încalcă dreptul de acces liber la justiție și dreptul la o cale efectivă de atac.

15. Pentru că mandatul deputatului a fost încetat înainte de termen, până la pronunțarea unei hotărâri irevocabile, autorii sesizării susțin că se încalcă principiul prezumției nevinovăției și dreptul de a nu fi sancționat de două ori pentru aceeași faptă.

16. În opinia autorilor sesizării, încetarea mandatului dlui Ilan Șor, fără o bază legală, îi încalcă dreptul de a fi ales și încalcă principiul nulității mandatului imperativ.

17. În viziunea autorilor, decizia de condamnare a dlui Ilan Șor nu a dobândit puterea lucrului judecat necesar pentru încetarea mandatului, pentru că poate fi contestată cu recurs. Autorii consideră că Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 20 ianuarie 2015 este inaplicabilă în cazul mandatului dlui Ilan Șor.

18. Potrivit autorilor, Hotărârea Parlamentului nr.92 din 27 aprilie 2023 privind declararea vacanței unui mandat de deputat în Parlament este contrară articolelor 1 alin. (3), 6, 20, 21, 38, 63, 68, 69 și 119 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

19. Examinând admisibilitatea sesizării, Curtea reține următoarele.

20. În conformitate cu articolele 25 lit.g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin.(1) lit.g) din Codul jurisdicției constituționale, deputații au prerogativa sesizării Curții Constituționale

21. În conformitate cu articolul 135 alin.(1) lit.a) din Constituție, controlul constituționalității hotărârilor Parlamentului, în prezenta cauză a Hotărârii Parlamentului nr. 92 din 27 aprilie 2023 privind declararea vacanței unui mandat de deputat în Parlament, ține de competența Curții. Hotărârea în discuție nu a mai constituit obiectul unor sesizări la Curtea Constituțională.

22. Curtea observă că autorii sesizării susțin, în principal, că mandatul deputatului urmează a fi declarat vacant doar după ce hotărârea de condamnare a rămas irevocabilă, și nu definitivă. În acest sens, autorii consideră că Parlamentul a aplicat în mod eronat Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 20 ianuarie 2015.

23. Curtea menționează că, potrivit articolului 120 din Constituție, respectarea sentințelor și a altor hotărâri definitive ale instanțelor judecătorești este obligatorie.

24. Potrivit articolului 466 alin. (1) din Codul de procedură penală hotărârea instanței de judecată într-o cauză penală devine executorie la data la care a rămas

definitivă. Potrivit alin. (3) al articolului menționat, hotărârile instanței de apel rămân definitive la data pronunțării deciziei în apel. Articolul 467 din Codul de procedură penală stabilește că hotărârile judecătorești definitive și ordonanțele procurorului privind încetarea urmăririi penale sunt obligatorii pentru toate persoanele fizice și juridice din țară și au putere executorie pe întregul teritoriu al Republicii Moldova.

25. În prezenta cauză, Curtea constată că pentru declararea de către Parlament a vacanței unui mandat de deputat a servit decizia definitivă a Curții de Apel, prin care dl Ilan Șor a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunilor prevăzute la articolele 190 alin. (5) și 243 alin. (3) lit. b) din Codul penal.

26. În Hotărârea nr.32 din 17 noiembrie 2016, Curtea a menționat că respectarea hotărârilor judecătorești se manifestă prin obligativitatea executării acestora. Astfel, deși în această hotărâre au fost supuse controlului constituționalității unele prevederi ale Legii nr.87 din 21 aprilie 2011, Curtea a conchis, cu titlu de principiu, că restrângerea domeniului de executare a hotărârilor judecătorești definitive la cele irevocabile este contrară prevederilor articolului 120 din Constituție (a se vedea DCC nr. 97 din 19 decembrie 2016, § 21).

27. Totodată, Curtea a reținut că executarea, chiar și imediată, a unei hotărâri definitive (e.g. după examinarea apelului) nu împiedică formularea recursului, iar dreptul la un proces echitabil nu garantează, în sine, dreptul la suspendarea automată a executării unei hotărâri judiciare nefavorabile (*ibidem*, § 22).

28. Cu privire la invocarea de către autorii sesizării a Hotărârii Curții Constituționale nr.2 din 20 ianuarie 2015, Curtea subliniază că obiectul acesteia l-a constituit, în esență, întinderea imunității parlamentare și posibilitatea încetării mandatului, fără consimțământul deputatului, în cazul condamnării acestuia prin sentință definitivă, inclusiv de către o instanță judecătorească a unui stat străin (§ 21). Astfel, prin această hotărâre Curtea nu a examinat caracterul definitiv sau irevocabil al hotărârilor judecătorești și etapa de executare a acestora (*ibidem*, § 23).

29. De asemenea, în Hotărârea nr. 2 din 20 ianuarie 2015, Curtea a notat că, în lipsa unor reglementări legale exprese, încălcarea condițiilor de eligibilitate după validarea mandatului constituie, *mutatis mutandis*, motiv de incompatibilitate absolută cu calitatea de deputat în Parlament, mandatul urmând a înceta de drept, pentru motive ce derivă din condițiile fundamentale inerente principiului constituțional al preeminenței dreptului. Constatate sau apărute pe parcursul exercitării mandatului, condițiile de ineligibilitate urmează a fi înțelese, *mutatis mutandis*, ca fiind temeuri de incompatibilitate cu statutul deputatului (§ 129, 131).

30. Totodată, punctul 4 din dispozitivul Hotărârii nr. 2 din 20 ianuarie 2015 stabilește că, în sensul articolelor 1 alin. (3), 38 alin. (2), 69 și 70 alin. (2) din Constituție, persoana [...] care, în timpul mandatului, se va afla în unul din cazurile de ineligibilitate prevăzute de Codul electoral, este incompatibilă cu calitatea de deputat în Parlament, mandatul acesteia încetând de drept. În acest context, unul din motivele de ineligibilitate, potrivit articolului 16 alin. (2) lit. c) din Codul electoral, îl constituie condamnarea la închisoare (privațiunea de libertate) prin hotărâre judecătorească definitivă, precum și

existența antecedentelor penale nestinse pentru infracțiuni comise cu intenție. Potrivit articolului 110 din Codul penal, antecedentele penale reprezintă o stare juridică a persoanei, ce apare din momentul rămânerii definitive a sentinței de condamnare, generând consecințe de drept nefavorabile pentru condamnat până la momentul stingerii antecedentelor penale sau reabilitării.

31. Prin urmare, Curtea nu poate da curs argumentelor autorilor sesizării referitoare la faptul că hotărârea contestată a fost adoptată în lipsa unei baze legale.

32. De asemenea, Curtea nu poate constata aplicabilitatea principiului constituțional al prezumției nevinovăției, dat fiind faptul că Parlamentul nu s-a pronunțat cu privire la vinovăția deputatului, ci doar a luat act de Decizia (dispozitivul) Curții de Apel Chișinău din 13 aprilie 2023, pronunțată în privința deputatului în Parlament, dl Ilan Șor, prin care acesta a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunilor prevăzute la articolele 190 alin. (5) și 243 alin. (3) lit. b) din Codul penal, fiind condamnat la pedeapsa cu închisoare pe un termen de 15 ani, cu executarea pedepsei în penitenciar de tip închis.

33. În același context, Curtea nu poate constata aplicabilitatea principiului *ne bis in idem*, care interzice sancționarea unei persoane de două ori pentru una și aceeași faptă. Pentru ca acest principiu să fie incident, este necesar să se constate (i) existența unei decizii definitive de achitare sau de condamnare; (ii) existența unui al doilea set de proceduri intentate în privința reclamantului (aspect care face referire la elementul *bis*); (iii) natura penală a procedurilor în discuție; (iv) raportarea procedurilor penale la aceeași infracțiune (aspect ce face referire la elementul *idem*) presupusă a fi comisă de către reclamant (a se vedea *Boman v. Finlanda*, 17 februarie 2015, § 22-44) (DCC nr.122 din 3 august 2021, § 22). Încetarea de drept a mandatului ca urmare a constatării unei stări de incompatibilitate cu calitatea de deputat nu poate fi catalogată ca o procedură penală. În astfel de cazuri, încetarea mandatului nu urmărește un scop punitiv. Rațiunea acestei măsuri constă în faptul de a nu permite menținerea în funcție a unor persoane ce nu satisfac condițiile de eligibilitate, contrar principiilor statului de drept și ale democrației parlamentare (a se vedea HCC nr. 2 din 20 ianuarie 2015, § 136). În principiu, ineligibilitatea sau pierderea unei funcții electivă nu intra în domeniul de aplicare al articolelor 6 și 7 (sub aspect penal) din Convenția Europeană. Pierderea unui mandat de deputat implică consecințe de ordin politic, însă acestea sunt insuficiente pentru ca măsura să fie calificată drept pedeapsă penală (a se vedea *Galan v. Italia* (dec.) 18 mai 2021, § 82, 96). În cauza *Paksas v. Lituania* [MC], 6 ianuarie 2011, § 65-68, Curtea a considerat că procedura de destituire inițiată împotriva Președintelui statului pentru o încălcare gravă a Constituției sau o încălcare a jurământului de Președinte, care a determinat încetarea mandatului și neeligibilitatea acestuia, nu intră în sfera „penală”, în sensul articolelor 6 și 7 din Convenție și 4 din Protocolul nr. 7 la Convenție.

34. Referitor la pretinsa încălcare a dreptului de a fi ales, Curtea Europeană a notat, într-o cauză care viza pierderea unui mandat ca urmare a unei condamnări pentru infracțiuni de corupție, că măsura nu urmărea scopul să agraveze consecințele condamnării, ci să protejeze autoritatea în care a fost ales candidatul. Era rezonabil ca Parlamentul să fie împuternicit, în vederea menținerii ordinii democratice, să-i excludă din rândul său pe membrii care, prin conduita lor criminală, nu corespundeau condiției respectării principiului legalității. În luarea măsurilor pentru restabilirea încrederii electoratului în instituțiile

publice, un stat ar trebui să dispună de o marjă largă de apreciere. De asemenea, Curtea Europeană a identificat un consens european larg cu privire la încetarea mandatelor de deputat înainte de termen în cazul condamnării acestora (a se vedea *Galan v. Italia* (dec.), 18 mai 2021, § 121, 129).

35. Având în vedere cele menționate, Curtea constată că sesizarea este nefondată și, prin urmare, este inadmisibilă.

Pe baza articolelor 135 alin.(1) lit. a), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea depusă de dna Reghina Apostolova, dna Marina Tauber, dl Denis Ulanov, dl Vadim Fotescu și dl Petru Jardan, deputați în Parlamentul Republicii Moldova, referitoare la verificarea constituționalității Hotărârii Parlamentului nr. 92 din 27 aprilie 2023 privind declararea vacanței unui mandat de deputat în Parlament.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

PREȘEDINTE Nicolae ROȘCA

Nr. 57. Chișinău, 4 mai 2023.